

Original Article

Factors Influencing the Quality of Educational Performance of Faculty Members: A Qualitative Study

Shahla Najafi Doulatabad ¹, Mojgan Amirianzadeh*² , Reza Zarei² , Ebadollah Ahmadi²

¹Phd student in Educational Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

²Assistant Professor Department of Management, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

*Corresponding Author:
Mojgan Amirianzadeh;
Assistant Professor
Department of Management,
Marvdasht Branch, Islamic
Azad University, Marvdasht,
Iran.

Email:
mamirianzadeh94@gmail.com

Received: 25 Aug, 2019

Accepted: 1 Dec, 2019

Abstract

Background and Objectives: Quality of educational performance of faculty members is a multidimensional concept, which is affected by various factors. The purpose of the present study was to determine the factors influencing the quality of educational performance of the faculty members.

Methods: This research qualitative is a descriptive exploratory study, which its data were collected through in-depth semi-structured interviews and analyzed based on thematic analysis. The statistical population of the study consisted of faculty members of Yasuj University of Medical Sciences, among whom, 18 were selected using purposive sampling. Initially, two general questions were asked about the educational performance for beginning the interview and then, the interview process was guided based on the participants' responses. The Interviews were performed in the participants' workplaces and each interview lasted between 1.5 and 2 hours on average. Interviews continued until achieving theoretical saturation.

Results: In this study, firstly, 34 basic themes were extracted and then reduced to 10 organizer themes based on the similarity of the composite and summary content. Organizing themes were divided into five domains, including (inclusive themes) of human factors, professional factors, structural factors, technology, cultural, and social factors, and the qualitative model of these factors was designed.

Conclusion: The results of this study revealed that several factors affect the quality of educational performance of the faculty members, which needs to be taken into consideration by policy makers in order to improve the educational quality.

Keywords: Quality control; Education; Effective factors; Education graduate; Work performance.

DOI: 10.29252/qums.13.10.34

عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی: یک مطالعه کیفی

شہلا نجفی دولت آباد^۱، مؤگان امیریان زاده^{۲*}، رضا زارعی^۱، عبادالله احمدی^۲

چکیده

زمینه و هدف: کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی، مفهومی چندبُعدی است که متأثر از عوامل گوناگون می‌باشد. مطالعه حاضر با هدف تعیین عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه کیفی از نوع توصیفی - اکتشافی است که در آن داده‌ها طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۷ به صورت مصاحبه نیمه‌ساختارمند جمع‌آوری شد و تجزیه و تحلیل آن‌ها براساس تحلیل مضمون صورت گرفت. جامعه آماری را اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج تشکیل می‌دادند که از بین آن‌ها ۱۸ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ابتدا ۲ سؤال کلی درخصوص عملکرد آموزشی برای شروع مصاحبه مطرح گردید، سپس براساس پاسخ مشارکت‌کنندگان، روند مصاحبه هدایت شد. مصاحبه‌ها در اتاق کار مشارکت‌کنندگان انجام گرفت و هر مصاحبه به‌طور متوسط بین ۱/۵ تا ۲ ساعت طول کشید. مصاحبه‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه داشت.

یافته‌ها: در این مطالعه، ابتدا تعداد ۳۴ مورد از مضامین پایه استخراج گردید، سپس طبق شباهت محتوایی ترکیبی و تلخیصی، به تعداد ۱۰ مضمون سازمان‌دهنده تقلیل یافت. مضامین سازمان‌دهنده در پنج حیطه شامل: (مضامین فراگیر) عوامل انسانی، عوامل حرفه‌ای، عوامل ساختاری، فناوری، تکنولوژی، فرهنگی و اجتماعی قرار داده شدند و مدل کیفی این عوامل طراحی گردید.

نتیجه‌گیری: نتایج این مطالعه نشان داد عوامل متعددی بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی تأثیرگذارند که به‌منظور بهبود کیفیت آموزشی، لازم است مورد توجه سیاست‌گذاران حوزه آموزش قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: کیفیت؛ آموزش؛ عوامل مؤثر، آموزش عالی؛ عملکرد کار.

^۱دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^۲استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

*نویسنده مسئول مکاتبات:

مؤگان امیریان زاده؛ گروه مدیریت آموزشی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

آدرس پست الکترونیکی:
mamirianzadeh94@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۸/۶/۳

تاریخ پذیرش: ۹۸/۹/۱۰

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Najafi Doulatabad Sh, Amirianzadeh M, Zarei R, Ahmadi E.
Factors influencing the quality of educational performance of faculty members: A Qualitative Study. Qom Univ Med Sci J 2019;13(10):34-45. [Full Text in Persian]

مقدمه

بنابراین می توان گفت اساتید از ارکان اصلی دانشگاه ها هستند و ارتقای کیفیت عملکرد آنها نیز منجر به ارتقای کیفیت آموزشی دانشگاه ها شده (۱۳) که در نهایت، توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی هر کشور را در پی دارد (۱۴). لذا با توجه به ماهیت رشته های موجود در دانشگاه های علوم پزشکی، همچنین اهمیت کیفیت عملکرد آموزشی و عوامل تأثیرگذار بر آن در این دانشگاه ها، تحقیق حاضر با هدف تعیین عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی انجام شد.

روش بررسی

این مطالعه کیفی از نوع توصیفی - اکتشافی است که در آن داده ها طی سال های ۱۳۹۷-۱۳۹۸ به صورت مصاحبه نیمه ساختارمند جمع آوری شدند. شرکت کنندگان به کمک روش نمونه گیری هدفمند و با لحاظ کردن اختلاف حداکثری بین نمونه ها (از نظر تفاوت در دانشکده محل خدمت، رشته تحصیلی و رتبه علمی) انتخاب شدند.

معیارهای انتخاب نمونه شامل: عضویت هیئت علمی، داشتن سوابق بالا در تدریس و تمایل به شرکت در تحقیق بود.

در این شیوه، محقق ابتدا افرادی را که دارای اطلاعات کافی در خصوص موضوع مورد مطالعه بودند شناسایی کرد، سپس ۳ نفر از نمونه ها از میان اعضای هیئت علمی با تجربه بالای تدریس، انتخاب و با آنان مصاحبه شد و در ادامه، مصاحبه ها تجزیه و تحلیل شدند. از نتایج حاصل به عنوان راهنمایی جهت مصاحبه های بعدی استفاده گردید و سؤالات مصاحبه طراحی شد. در راستای رعایت موارد اخلاق در پژوهش، به شرکت کنندگان درباره هدف و روش مطالعه، روند جمع آوری داده ها، محرمانه بودن مصاحبه ها و ناشناس بودن، توضیحات لازم ارائه گردید. سپس از کسانی که موافق شرکت در مطالعه بودند، خواسته شد تا فرم رضایت نامه را امضا کنند. همچنین به آنها اطمینان داده شد که در صورت درخواست، نتایج مطالعه به آنها ارائه می گردد. مصاحبه های نیمه ساختاریافته در زمانی مناسب و محیطی خلوت، به صورت چهره به چهره انجام گرفت. بدین ترتیب که ابتدا ۲ سؤال کلی در خصوص عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی برای شروع مصاحبه مطرح گردید و در ادامه، براساس پاسخ

در کشورهای در حال توسعه، آموزش عالی یک ابزار ضروری برای توسعه و منبعی برای بهبود زندگی افراد محسوب می شود (۱). به همین دلیل، بهبود کیفیت در نظام آموزش عالی در دستور کار ویژه دولت ها قرار گرفته (۲) و در چند دهه گذشته نیز توجه بسیاری از ذی نفعان را به خود معطوف کرده است (۳). امروزه در تمامی نقاط جهان به استثنای کشورهای جنوب صحرای آفریقا، سرمایه گذاری در زمینه بهبود کیفیت آموزشی، در حال رشد است. با این حال، نمی توان ادعا کرد که بهره وری آموزشی با هزینه کرد آموزشی مرتبط است؛ چراکه در بسیاری از موارد، میزان بالاتری از بهره وری آموزشی در کشورهای با درآمد متوسط در مقایسه با کشورهای با درآمد بالا دیده می شود (۴). لذا به نظر می رسد دانشگاه ها با موضوع تأثیرگذارتری تحت عنوان «کیفیت آموزش اعضای هیئت علمی» مواجه هستند (۵). سیستم های آموزش عالی نیاز به اعضای هیئت علمی مجرب و دارای صلاحیت جهت انجام وظایف و اهداف خود دارند. در واقع، اعضای هیئت علمی به عنوان مهم ترین و بزرگترین بخش آموزش عالی، نقش مهمی در بهبود کیفیت دانشگاه ها به عهده دارند (۶،۷). در حال حاضر، رشد و توسعه اعضای هیئت علمی تبدیل به بخش مهمی از آموزش عالی در اکثر دانشگاه ها، به خصوص دانشگاه های علوم پزشکی شده و بهبود و توسعه فعالیت ها به طور رسمی برای اعضای هیئت علمی طراحی شده است (۶)؛ چراکه مسئولیت آموزش و اشاعه علم و دانش در دانشگاه ها به عهده اعضای هیئت علمی بوده و اساتید دانشگاه، متخصصانی هستند که چگونگی کیفیت و توسعه دانش تا حدود زیادی به نحوه عملکرد آنها بستگی دارد (۸). همچنین کیفیت عملکرد این اعضا بر پیشرفت و عملکرد دانشجویان نیز تأثیر مستقیم دارد (۹). Pushka در تحقیقی (سال ۲۰۱۵) تحت عنوان «نقش اساتید در آموزش عالی»، بر اهمیت این موضوع تأکید کرده است (۱۰). لذا می توان گفت وجود اعضای هیئت علمی مجرب و دارای صلاحیت، از ضروریات سیستم های آموزش عالی است؛ از این رو، منابع و برنامه ریزی برای توسعه مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه ها، امری ضروری بوده که توجه ویژه به این موضوع اهمیت کلیدی دارد (۱۱،۱۲).

مشارکت کنندگان، روند مصاحبه هدایت شد.

سؤالات باز اصلی مورد استفاده در این مطالعه به شرح زیر بود:

- مفهوم عملکرد آموزشی از نظر شما چیست؟

- چه عواملی بر کیفیت عملکرد آموزشی تأثیر می گذارد؟

- نکته دیگری هست که بخواهید اضافه کنید؟

مصاحبه‌ها به وسیله ضبط صوت ثبت گردید. هر مصاحبه به طور متوسط بین ۱/۵ تا ۲ ساعت طول کشید. سپس این مصاحبه‌ها روی کاغذ پیاده‌سازی شد. مصاحبه تا زمانی که داده‌ها اشباع و به تنوع داده‌ها اضافه نشد، ادامه یافت. در مجموع، با ۱۸ نفر مصاحبه شد و پس از آن، محققان شاهد اشباع نظری داده‌ها بودند.

داده‌ها با استفاده از تحلیل مضمون گام به گام (شامل شش مرحله) بر مبنای روش Braun & Clarke در سال ۲۰۰۶ تجزیه و تحلیل شدند (۱۵).

اولین گام در این روش، آشنایی ابتدایی با متن مصاحبه‌ها می باشد. بدین منظور، نوشته‌ها خط به خط و چندین بار خوانده می شود تا درک کامل آن‌ها امکان پذیر گردد. گام دوم، ایجاد کدهای اولیه است. برای ایجاد این کدها، بخش‌های مختلف متن مصاحبه‌ها توسط پژوهشگر، به روش زیرخط‌دار شدن، متمایز و مشخص شده و کدهای اولیه استخراج می شوند.

گام سوم جستجو برای مضمون‌ها می باشد؛ بنابراین کدهای مختلف در قالب مضامین مرتب و با بررسی‌های چندباره و پالایش مضامین، سعی می گردد تا مضامین به اندازه کافی خاص و غیر تکراری، همچنین به اندازه کافی کلان باشند.

گام چهارم، مرور مضمون‌ها است. در این مرحله مضامین به دست آمده از متن در گروه‌های مشابه و منسجم دسته‌بندی می شود. سپس در گام پنجم که مرحله تعریف تم‌ها می باشد؛ به مضامین، عناوین مشخصی داده می شود.

آخرین مرحله، تهیه گزارش است که در این مرحله مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر حاصل از مصاحبه‌های مشارکت کنندگان در یک جدول قرار داده می شود. در نهایت، خلاصه‌ای از کدها و مضامین مستخرج از تحلیل، مجدداً به چند نفر از شرکت کنندگان ارسال و دیدگاه‌ها و نظرات آن‌ها در طول تجزیه و تحلیل داده‌ها مورد توجه قرار می گیرد.

یافته‌ها

در این مطالعه، با ۱۸ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج مصاحبه صورت گرفت که ۵ نفر (۲۷/۸٪) از افراد مورد مصاحبه، زن و ۱۳ نفر (۷۲/۲٪) مرد و از نظر رتبه علمی، ۴ نفر (۲۲/۲٪) استاد، ۹ نفر (۵۰٪) دانشیار، ۳ نفر (۱۶/۷٪) استادیار و ۲ نفر (۱۱/۱٪) مربی بودند. در این پژوهش، ابتدا با استفاده از مصاحبه نیمه ساختارمند، نظرهای اعضای هیئت علمی در مورد عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی جمع آوری شد، سپس نقل قول‌های تکراری از متن مصاحبه‌ها استخراج گردید. در نهایت، تعداد ۳۴ مضمون پایه، ۱۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر «عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل حرفه‌ای، فناوری جدید و تکنولوژی و عوامل فرهنگی و اجتماعی» به دست آمد (جدول).

جدول: جدول تحلیل مضمون عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی

ردیف	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱	جو عمومی اشتیاق به آموزش	انگیزه	عوامل انسانی
۲	نحوه تعامل با دانشجویان		
۳	حقوق و مزایا		
۴	حمایت سیستم از اساتید و دانشجویان		
۵	ایجاد انگیزه در دانشجویان و اساتید		
۶	توجه به اخلاقیات در آموزش	اخلاق‌گرایی	
۷	توجه به مسائل اخلاق حرفه‌ای		
۸	خستگی ناشی از کار	وظیفه شغلی	
۹	به‌روز بودن اطلاعات		
۱۰	مشخص بودن شرح وظایف آموزشی کارکنان درماني		
۱۱	همکاری گرفتن از کارکنان باتجربه		
۱۲	سخت‌گیری بیشتر اساتید		
۱۳	فضاهای آموزشی دانشکده‌ها	امکانات و فضای فیزیکی	عوامل ساختاری
۱۴	فضای بالین		
۱۵	امکانات آموزشی و بالینی		
۱۶	فضای فیزیکی زندگی دانشجویی		
۱۷	خدمات کتابخانه‌ای		
۱۸	پذیرش دانشجو با توجه به ظرفیت واقعی دانشگاه		
۱۹	معضل بودن تعداد زیاد دانشجو به نسبت تخت		
۲۰	دقت در طراحی کوریکولوم رشته‌ها	برنامه آموزشی	
۲۱	مرتبط بودن دروس نظری و آموزش بالینی		
۲۲	استفاده از گایدلاین‌ها		
۲۳	ترکیب آموزش و پژوهش		
۲۴	نیازسنجی جامعه	وظیفه اجتماعی	عوامل حرفه‌ای
۲۵	توجه مدیران به پرورش		
۲۶	نظارت مسئولین، مرکز مطالعات و توسعه آموزش	نظارت و ارزشیابی	
۲۷	غربالگری علمی به شیوه مناسب در جذب دانشجو		
۲۸	شیوه‌های صحیح ارزشیابی اساتید		
۲۹	نرم‌افزارهای مختلف	فناوری‌های جدید	فناوری جدید و تکنولوژی
۳۰	استفاده از شیوه‌های جدید تدریس	شیوه‌های جدید تدریس	
۳۱	استفاده از محتوای الکترونیکی و فضاهای مجازی		
۳۲	رعایت اعتدال در استفاده از فضاهای مجازی توسط دانشجویان	عوامل فرهنگی	فرهنگی و اجتماعی
۳۳	فرهنگ‌سازی آموزشی		
۳۴	توجه به نرم‌های اجتماعی، فرهنگی و ارزشی		

۱- عوامل انسانی

از نظر مشارکت کنندگان، عوامل انسانی از عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی بوده است. این مضمون فراگیر شامل: زیر طبقات انگیزه، اخلاق‌گرایی و وظیفه شغلی می‌باشد.

الف: انگیزه

انگیزه، یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی است که مشارکت کنندگان به آن اشاره داشتند.

اشتیاق به آموزش، نحوه تعامل با دانشجویان، حقوق و مزایا، حمایت سیستم از اساتید و دانشجویان، ایجاد انگیزه در دانشجویان و اساتید؛ از جمله مضامین مورد اشاره در این حیطه بوده است.

«محیط بالین، سرشار از اتفاقاتی است که نیاز به حمایت مسئولین از اساتید و دانشجویان دارد، در غیر این صورت کیفیت عملکرد آموزشی دچار افت می‌شود (ش، ۳)».

«نحوه تعامل اساتید با دانشجویان بر کیفیت عملکرد آموزشی اونا

«سخت‌گیری بیشتری توسط اساتید لازمه چون به‌نظر می‌آید دانشجویان خیلی آموزش رو جدی نمی‌گیرن و وقت نمیدارن (ش، ۱۲)».

۲- عوامل ساختاری

عوامل ساختاری نیز از جمله مضامین فراگیر بوده که مدنظر شرکت‌کنندگان در تحقیق حاضر بود. مضامین سازمان‌دهنده‌ای که به‌عنوان زیرطبقه (شامل: امکانات، فضای فیزیکی و برنامه آموزشی) در این حیطه قرار گرفته است.

الف: امکانات و فضای فیزیکی

امکانات و فضای فیزیکی، یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی بود که در تحقیق حاضر، شرکت‌کنندگان به آن اشاره داشتند. این طبقه شامل: زیرطبقات فضای بالین، امکانات آموزشی و بالینی، فضای فیزیکی زندگی دانشجویی، خدمات کتابخانه‌ای، پذیرش دانشجو با توجه به ظرفیت واقعی دانشگاه و معضل بودن تعداد زیاد دانشجو به نسبت تخت، بوده است.

«فضاهای آموزشی دانشکده‌ها باید متناسب با تعداد دانشجویان باشه (ش، ۱)»

«فضاهای بالینی از نظر آموزشی وضعیت مناسبی ندارند و این موضوع کیفیت عملکرد آموزشی را به شدت تحت تأثیر قرار داده (ش، ۱۸)»

«عدم توجه سیاست‌گذاران به تناسب بین امکانات دانشگاه‌ها و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها بر کیفیت آموزش مؤثره (ش، ۱۱)»
«محیط خوابگاه دانشجویان از جمله عوامل دخیل در میزان ساعت اختصاص داده‌شده توسط دانشجویان به مطالعه است که غیرمستقیم بر عملکرد اساتید تأثیرگذاره (ش، ۱۳)»
«با توجه به کثرت دانشجویان، لازمه کتاب‌های علمی به‌روز و به تعداد کافی در کتابخانه‌ها موجود باشه (ش، ۱۳)»

«تعداد زیاد دانشجو نسبت به تخت، یک معضل برا آموزش شده (ش، ۷)».

ب: برنامه آموزشی

برنامه آموزشی، از دیگر عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی از نظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق بود. زیرطبقات این مضمون سازمان‌دهنده شامل: دقت در طراحی کوریکولوم رشته‌ها، مرتبط بودن دروس نظری و آموزش بالینی، استفاده از گایدلاین‌ها و ترکیب آموزش و پژوهش می‌باشد.

تأثیرگذاره (ش، ۵)، لازمه اساتید از راه‌های مختلف، انگیزه یادگیری دانشجویان رو بالا ببرن (ش، ۱۰)».

«پرداخت به‌موقع مطالبات، دریافت حقوق و مزایای خوب باعث می‌شه اساتید تمرکز بیشتری بر فعالیت‌های آموزشی خود داشته باشن؛ چون دغدغه معیشت ندارند (ش، ۸)».

«جو عمومی حاکم بر دانشگاه، نشان‌دهنده اهمیت آموزش (ش، ۱۲)».

«اگر در تصمیم‌گیری‌های کلان دانشگاه از نظرهای اعضای هیئت‌علمی استفاده بشه، اعضای هیئت‌علمی انگیزه بیشتری در انجام وظایف خود خواهند داشت (ش، ۱۷)».

ب: اخلاق‌گرایی

اخلاق‌گرایی از دیگر عوامل مؤثری بود که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند. توجه به اخلاقیات در آموزش دانشجویان و مسائل اخلاق حرفه‌ای نیز از مضامین ذکرشده در این حیطه می‌باشد.

«استاد باید اخلاقیات را در گفتار و رفتار، به‌خصوص حین آموزش دانشجویان مراعات کنه، در این صورت عملکرد اون بیشتر موردپذیرش دانشجو هست (ش، ۹)».

«توجه به مسائل اخلاق حرفه‌ای، به‌خصوص در محیط بالین بسیار مهمه (ش، ۱۵۴)».

ج: وظیفه شغلی

وظیفه شغلی، یکی دیگر از زیر طبقات عوامل انسانی از نظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق بود. خستگی ناشی از کار، به‌روزی بودن اطلاعات، مشخص بودن شرح وظایف آموزشی کارکنان درمانی، همکاری گرفتن از کارکنان باتجربه و سخت‌گیری بیشتر اساتید از مضامین پایه ذکرشده در این طبقه می‌باشد.

«تعداد اعضای هیئت‌علمی و مدرسین مهمه؛ چون ساعات زیاد تدریس خسته‌کننده است و کیفیت را کاهش می‌ده (ش، ۱۷)»

«شرح وظایف کارکنان درمانی در قبال آموزش دانشجویان باید به‌صورت مدون اعلام بشه و توسط مسئولین پیگیری بشه (ش، ۱۶)»
«کارکنان باتجربه می‌تونن همکاران خوبی در بالا بردن کیفیت آموزش دانشجویان داشته باشن (ش، ۲)»

«اعضای هیئت‌علمی باید دسترسی کافی به آخرین مطالب علمی روز داشته باشن تا بتونن آموزش به‌روزی ارائه کنن (ش، ۱۶)»

داشتن روش‌های صحیح ارزشیابی اساتید بر عملکرد آموزشی اونا تأثیر گذاره (ش، ۱۲)».

۴- فناوری جدید و تکنولوژی

از نظر مشارکت‌کنندگان، فناوری‌های جدید و تکنولوژی از عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی می‌باشند. این طبقه شامل زیرطبقات تکنولوژی‌های جدید و شیوه‌های جدید تدریس بوده است.

الف: تکنولوژی‌های جدید

تکنولوژی‌های جدید، از جمله مضامین سازمان‌دهنده در طبقه فناوری جدید و تکنولوژی می‌باشند.

«لازمه اساتید با توجه به محتوای آموزشی، از نرم‌افزارهای مختلف برای یادگیری بهتر و تدریس مؤثرتر استفاده کنن (ش، ۱۳)».

ب: شیوه‌های جدید تدریس

شیوه‌های جدید تدریس نیز از مضامین سازمان‌دهنده مورد اشاره مشارکت‌کنندگان بود که مضامین پایه‌ای مانند استفاده از شیوه‌های جدید تدریس، استفاده از محتوای الکترونیکی و فضاهای مجازی زیرطبقه آن می‌باشد»

«آشنایی اعضای هیئت علمی با روش‌های جدید تدریس و به‌کارگیری اونا می‌تونه باعث بهبود کیفیت تدریس بشه به‌نظم روش‌های سنتی دیگه جواب نمی‌ده؛ چون توجه نسل امروزی رو نمی‌تونه خیلی جلب کنه (ش، ۱۱)»

«تهیه محتوای الکترونیکی و استفاده بهینه از فضاهای مجازی که اخیراً مورد تأکید هست می‌تونه کمک‌کننده باشه (ش، ۱۳)».

۵- عوامل فرهنگی و اجتماعی

عوامل فرهنگی (شامل مضامین سازمان‌دهنده‌ای مثل رعایت اعتدال در استفاده از فضاهای مجازی توسط دانشجویان، فرهنگ‌سازی آموزشی، توجه به نرم‌های اجتماعی، فرهنگی و ارزشی) توسط شرکت‌کنندگان ذکر شد.

«استفاده نادرست و بیش‌ازحد دانشجویان از فضاهای مجازی بر مسئله آموزش سیطره انداخته (ش، ۸)»

«در شرایط کنونی فرهنگ‌سازی جزو ضروریات هست و آموزش ما هم متأثر از فرهنگه (ش، ۳)»

«لازمه اساتید و مسئولین به‌هنگارهای اجتماعی، نرم‌های فرهنگی و ارزشی توجه بیشتری داشته باشن؛ چون همه اینا با آموزش مرتبطه (ش، ۲)».

«طراحی خوب کوریکولوم آموزشی، پایه‌گذار کیفیت آموزشی یک‌رشته است (ش، ۷)»

«ارتباط دادن دروس تئوری و عملی خیلی مهمه و نشان‌دهنده کیفیت و مهارت تدریس اساتیده (ش، ۱۴)»

«وظایف پژوهشی محول‌شده به اعضای هیئت علمی آموزشی باعث‌شده بخشی از زمان آموزش آن‌ها به پژوهش اختصاص داده بشه (ش، ۱)»

«طراحی و استفاده از گایدلاین‌ها می‌تونه باعث بهبود کیفیت آموزشی بشه (ش، ۳)».

۳- عوامل حرفه‌ای

عوامل حرفه‌ای، سومین دسته از مضامین فراگیر موردنظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق بود. مضامین سازمان‌دهنده این طبقه شامل: وظیفه اجتماعی، نظارت و ارزشیابی است.

الف: وظیفه اجتماعی

وظیفه اجتماعی از مضامین پایه مانند نیازسنجی جامعه و توجه مدیران به پرورش تشکیل شده است.

«طراحی محتوای درسی باید با توجه به نیازهای جامعه باشه؛ چون در این صورت دانشجویان هم علاقه بیشتری نشون می‌دن (ش، ۱۸)»

«اگر آموزش و پرورش وقت بیشتری را به پرورش دانش‌آموزان اختصاص بده دغدغه اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها بیشتر آموزش می‌شه تا پرورش (ش، ۴)».

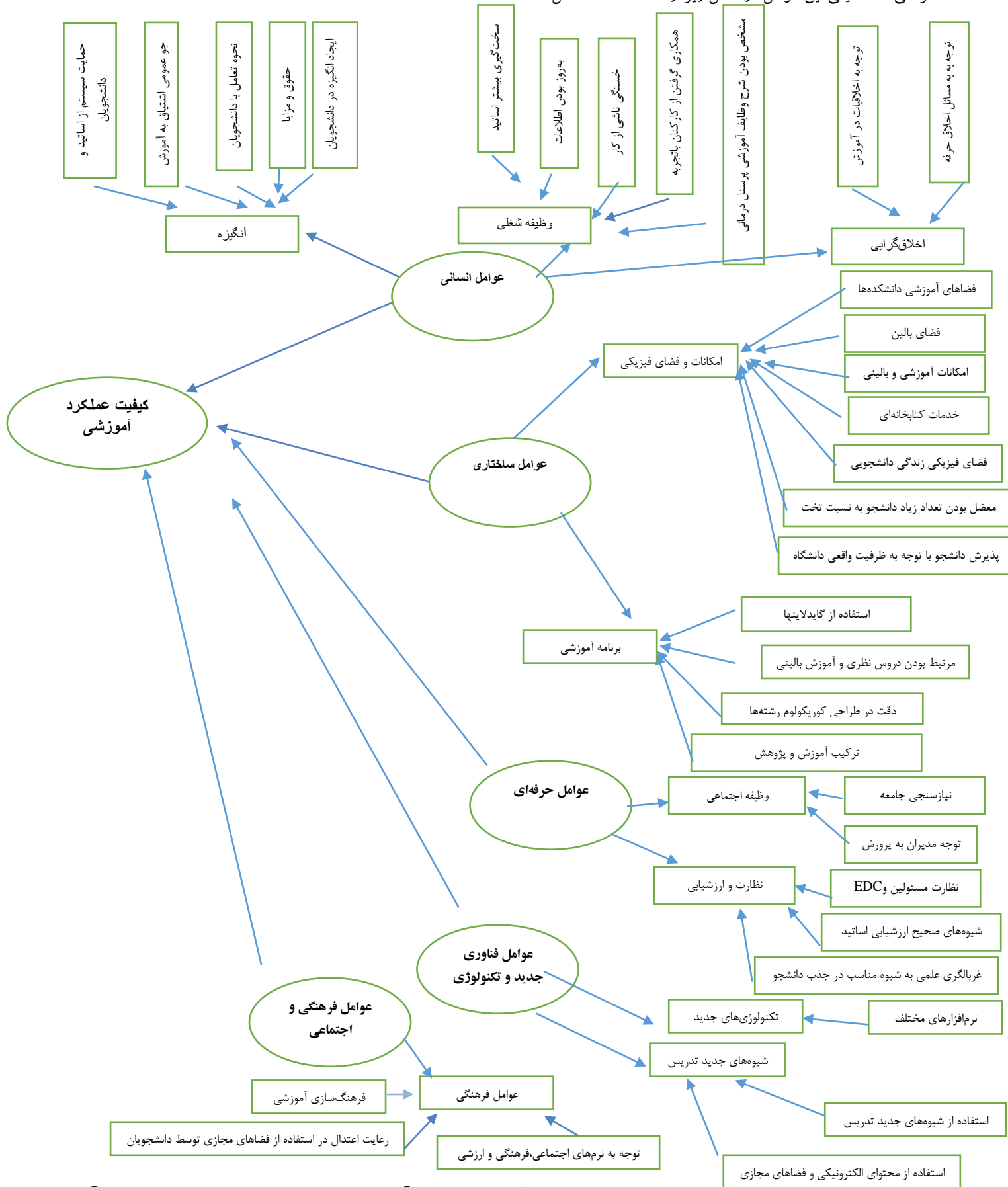
ب: نظارت و ارزشیابی

نظارت و ارزشیابی نیز از مضامین فراگیر موردنظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق بود. مضامین سازمان‌دهنده این طبقه شامل نظارت مسئولین، مرکز مطالعات و توسعه آموزش، غربالگری علمی به شیوه مناسب در جذب دانشجو و شیوه‌های صحیح ارزشیابی اساتید می‌باشد.

«نظارت و پایش عملکرد اساتید توسط مسئولین، مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه‌ها لازمه و می‌تونه باعث بهبود اون بشه (ش، ۵)»

«بعضی از دانشجو خیلی ضعیف هستن و این مسئله باعث می‌شه میزان مطالب تدریسی برای کل دانشجویان کمتر و بی کیفیت‌تر از حد لازم باشه (ش، ۱۵)»

طراحی مدل کیفی این عوامل در شکل زیر ارائه شده است (شکل).

شکل: مدل کیفی عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی

بحث

تحقیق حاضر با هدف تعیین عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی انجام شد. با توجه به نتایج، عوامل انسانی مؤثر بر کیفیت آموزش شامل: مواردی مثل انگیزه، اخلاق‌گرایی و وظیفه‌شغلی می‌باشد. نتایج تحقیق طبرسا و همکاران در سال ۱۳۹۱ نیز نشان داد اعضای هیئت علمی (با وزن ۰/۲۴۶)، دومین عامل تأثیرگذار بر بهبود کیفیت آموزشی می‌باشند (۱۶). در پژوهش محسن‌زاده کریمی و همکاران (سال ۱۳۹۱) مشخص گردید اعضای هیئت علمی و میزان خدمات ارائه شده توسط آن‌ها به دانشگاه، نقش عمده‌ای در کیفیت آموزشی دانشگاه دارد (۱۷)؛ همچنین عوامل انسانی به عنوان عامل تأثیرگذار و هماهنگ‌کننده سایر حوزه‌های سازمان (۱۸)، از مهم‌ترین و اصلی‌ترین اهرم در زمینه افزایش و کاهش بهره‌وری سازمان است؛ لذا از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و باید مورد توجه خاص قرار گیرد (۱۹)، به خصوص در بحث کیفیت آموزش، نیروی انسانی را نه تنها به عنوان یکی از عوامل مؤثر، بلکه شاید بتوان به عنوان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار معرفی کرد. همچنین شرکت‌کنندگان در مطالعه حاضر، عوامل ساختاری مانند فضای فیزیکی و برنامه آموزشی را از جمله عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی ذکر کردند. یمینی و حصاری (سال ۱۳۸۷) در مطالعه‌ای، سازماندهی محتوای آموزشی و سازمان‌دهی فضای آموزشی را به عنوان عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در دوره کارشناسی ارشد عنوان کردند که در حیطه ساختار سازمانی قرار می‌گیرند (۲۰). ساختار سازمانی در واقع، هماهنگ‌کننده فعالیت‌ها و اهداف یک سازمان بوده و الگوی منظم ارتباطی برای دستیابی به اهداف سازمان ایجاد می‌کند. همچنین ساختار سازمانی است که تعیین می‌کند، چه کسی باید در کجای سازمان قرار گیرد، از چه روش‌ها و رویه‌هایی پیروی کند، با چه کسانی ارتباط برقرار کند تا سازمان موفق به دستیابی اهداف خود گردد (۲۱). وظیفه اجتماعی، از جمله عوامل حرفه‌ای مورد نظر مصاحبه‌شوندگان این تحقیق بود. نتایج مطالعه شهرکی‌پور (سال ۱۳۹۱) نشان داد توسعه حرفه‌ای، یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی است (۲۲). در دنیای کنونی، وظیفه دانشگاه‌ها تنها در حیطه آموزش و پژوهش خلاصه نمی‌شود؛ بلکه وظیفه‌ای بزرگتر و فراتر به عهده دارند که

آن‌هم با توجه به نیازهای جامعه است. ارائه آموزش به نحوی که پاسخ‌گوی نیازهای روز جامعه باشد؛ از موارد مهم و مطرح در آموزش عالی است.

شیوه‌های صحیح ارزشیابی اساتید، از دیگر موارد مهم مورد تأکید شرکت‌کنندگان این تحقیق بود. نتایج مطالعه حاجی آقاجانی (سال ۱۳۸۰) نیز که به منظور بررسی نظرات اساتید دانشکده در خصوص چگونگی تدریس آن‌ها انجام شد، نشان داد ۵۸٪ اساتید تأثیر ارزشیابی دانشجویی را بر فعالیت‌های قبل از تدریس مؤثر دانسته‌اند (۲۳). همچنین Arnutua & Panc (سال ۲۰۱۵) ارزشیابی دانشجویی را از جمله ابعاد کیفیت آموزش در آموزش عالی عنوان کردند (۲۴). نتایج پژوهش ذوالفقار و همکاران (سال ۱۳۹۲) نیز حاکی از آن بود که بین ارزیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اعضای هیئت علمی و خودارزیابی اعضای هیئت علمی در تمامی عوامل، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ به طوری که اعضای هیئت علمی، خود را در سطح بالاتر مورد ارزیابی قرار داده بودند، در حالی که دانشجویان چنین ارزیابی نداشتند (۲۵). آنچه مسلم است اینکه در حال حاضر، شیوه‌های ارزشیابی متعددی در دانشگاه‌ها وجود دارد که برای ارزشیابی دقیق و قابل اعتماد اعضای هیئت علمی باید آن‌ها را به کار بست تا بتوان قضاوت قابل قبول‌تری به عمل آورد. این روش‌ها عبارت‌اند از: ارزشیابی همکاران، ارزشیابی مدیران، خودسنجی یا ارزشیابی خود اعضای هیئت علمی و ارزشیابی دانشجویان (۲۶). در واقع، ارزشیابی است که ماحصل و میزان درستی یا نادرستی فعالیت‌های اساتید را مشخص می‌کند و اگر شیوه‌های صحیح به کار گرفته نشود، نتایج حاصل می‌تواند گمراه‌کننده باشد.

در حیطه فناوری نیز استفاده از تکنولوژی‌های جدید در امر آموزش، همچنین به کارگیری شیوه‌های جدید تدریس به عنوان عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی، مورد تأکید اعضای هیئت علمی بوده است.

نتایج تحقیق Nagasubramani (سال ۲۰۱۸) تحت عنوان «تأثیر تکنولوژی مدرن روی آموزش» مؤید تأثیر مثبت تکنولوژی بر آموزش و یادگیری بوده است (۲۷). نتایج پژوهش سلیمانی و همکاران در سال ۱۳۹۰ نیز که با هدف «بررسی رابطه بین پذیرش و کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات با عملکرد آموزشی و

علم و فناوری، جامعه را در جهت تسلط بر رویدادهای مهم آینده مهیا و توانمند سازد (۳۲). لازمه ورود و استفاده از تکنولوژی‌های جدید در عرصه جامعه، فرهنگ‌سازی درخصوص استفاده از آن است؛ چراکه هر فناوری، باوجود مزایای فراوان، اگر در جهت درست و بهینه مورد استفاده قرار نگیرد، می‌تواند تبعات فراوانی در پی داشته باشد که از جمله می‌توان به تغییر باورها، اتلاف وقت و انرژی افراد و در نهایت، هدر رفت نیروی کار یک جامعه اشاره کرد. یکی دیگر از محدودیت‌های این پژوهش این بود که مشارکت کنندگان از اعضای هیئت علمی یک دانشگاه بودند.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج تحقیق حاضر، عوامل متعددی بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی تأثیرگذارند که به منظور بهبود کیفیت آموزشی لازم است مورد توجه سیاست‌گذاران حوزه آموزش قرار گیرد. از دیدگاه اعضای هیئت علمی، پنج مؤلفه به‌عنوان عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی در دانشگاه‌ها مطرح است. از آنجایی که برخی از عوامل مذکور در نتایج تحقیق سایر پژوهشگران مشترک بوده و به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بیان شده‌اند؛ به نظر می‌رسد که ضروری است مورد توجه بیشتری قرار گرفته و دانشگاه‌ها در جهت بهبود یا اصلاح این شاخص‌ها تلاش بیشتری داشته باشند. بنابراین، می‌توان ادعا کرد که این مسئله، به‌خصوص در دانشگاه‌های علوم پزشکی دارای اهمیت بیشتری است؛ چراکه رشته‌های تحصیلی موجود در این دانشگاه‌ها ماهیتاً به‌طور مستقیم با سلامتی و جان انسان‌ها سروکار داشته و هرگونه کوتاهی در ارائه آموزش‌ها می‌تواند جان انسان‌های بی‌شماری را مورد تهدید قرار دهد؛ لذا بهبود کیفیت آموزش در این دانشگاه‌ها، ارتباط مستقیمی با سلامت جامعه خواهد داشت که این مسئله نمایانگر اهمیت موضوع خواهد بود.

با توجه به اینکه دانشجویان، ذی‌نفعان اصلی کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی هستند، پیشنهاد می‌گردد عوامل مؤثر از نظر دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی بررسی شود؛ زیرا با مشخص شدن موارد مشترک در دیدگاه‌های هر دو گروه، عواملی که تأثیر بیشتری بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی داشته باشند، نمود بیشتری خواهند داشت.

پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شد نشان داد بین میزان استفاده اعضای هیئت علمی از تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات با عملکرد آموزشی و پژوهشی رابطه مثبت (مستقیم) وجود دارد؛ به طوری که هر چه میزان استفاده از تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات بیشتر باشد، فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضا نیز بیشتر و به‌روزتر خواهد شد (۲۸). امروزه، بسیاری از جوامع، نظام آموزشی خود را مورد بازبینی قرار داده‌اند تا بتوانند گامی در جهت جبران عقب‌افتادگی‌های خود بردارند و تلاش دارند همگام با دیگر نهادهای اجتماعی جامعه از تکنولوژی جدید، نوآوری‌های آموزشی، وسایل و مواد آموزشی جهت افزایش بازدهی و کنترل سرمایه‌های انسانی استفاده کنند (۲۹). فناوری اطلاعات می‌تواند بر چهار متغیر معمول طراحی؛ از جمله متغیرهای فرآیندی، ساختاری، روابط بین سازمانی و ارتباطات تأثیر گذاشته و برای طراحی مجدد ساختار سازمان، فرصت‌های جدیدی فراهم کند (۳۰). در سال‌های اخیر، فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحولات گسترده‌ای را تجربه کرده و تأثیرات چشمگیری روی جنبه‌های مختلف زندگی بشر برجای گذاشته است. در این میان، آموزش نیز از این تحولات بی‌نصیب نبوده، تا جایی که زمینه‌ساز نوع جدیدی از یادگیری به نام یادگیری الکترونیکی را فراهم آورده است. این در حالی است که آموزش و یادگیری الکترونیکی، به‌عنوان پارادایمی جدید توانسته است پاسخ‌گوی حجم عظیمی از نظام آموزش و یادگیری کنونی باشد (۳۱).

در پژوهش حاضر، شرکت‌کنندگان عواملی همچون رعایت اعتدال در استفاده از فضاهای مجازی توسط دانشجویان، فرهنگ‌سازی آموزشی و توجه به نرم‌های اجتماعی، فرهنگی و ارزشی را به‌عنوان عوامل تأثیرگذار ذکر کردند. عوامل فرهنگی نیز به‌طور ضمنی یا به‌صراحت مبین آن هستند که چه چیزی در جامعه درست، خوب و مطلوب است. در واقع، ارزش‌های فرهنگی برای مردم مشخص می‌کنند که در موقعیت‌های گوناگون چه چیزی مناسب است (۳۰). بنابراین، لازم است دانشگاه به‌عنوان یک نهاد پیچیده فرهنگی و یک کانون هنجار فرست به انتظام بخشی اخلاقی و اجتماعی جامعه کمک کند و از طریق رصد کردن تغییرات فرهنگی و اجتماعی، به‌ویژه در عرصه

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج که همکاری لازم جهت اجرای تحقیق را داشتند، سپاسگزاری می‌شود.

این مقاله منتج از پایان‌نامه دکتری (کد اخلاق: IR.IAU.M.REC.1398.012) می‌باشد.

References:

1. Jyothi G, Parvathi Ch, Srinivas P, Althaf Rahaman Sk. Fuzzy expert model for evaluation of faculty performance in Technical educational Institutions. *Int J Eng Res Appl* 2014;4(5):41-50. Link
2. Mizikaci F. A systems approach to program evaluation model for quality in higher education. *Qual Assur Educ* 2006;14(1):37-53. Link
3. Nguyen HC, Ta TT, Nguyen TT. Achievements and lessons learned from vietnam's higher education quality assurance system after a decade of establishment. *Int J High Educ* 2017;6(2):153-61. Link
4. Heyneman SP. International education quality. *Econom Educ Rev* 2004;1;23(4):441-52. Link
5. Sivanandam SN, Deepa SN. Principles of soft computing (With CD). John Wiley & Sons; 2007.
6. Guglielmo BJ, Edwards DJ, Franks AS, Naughton CA, Schonder KS, Stamm PL, et al. A critical appraisal of and recommendations for faculty development. *Am J Pharmac Educ* 2011;75(6):122. PubMed
7. Moore JE, Pinsky MR. Faculty development for fellows: Developing and evaluating a broad-based career development course for critical care medicine trainees. *J Crit Care* 2015;30(5):1152e1-e6. Link
8. Yamindoozi Sorkhabi M, Mozafari FA. Investigating factors influencing research experiences of graduate students of Shahid Beheshti University. *J Educ Psychol Stud* 2009;10(1):83-100. [Full Text in Persian] Link
9. Ghahramani M, Arefi M, Jamshidi L. The impact of semester End-of-Year evaluation on educational performance of faculty members of Shahid Beheshti University during the 2000-2006 Years. *Q J Res Plann High Educ* 2008;14(2):1-26. [Full Text in Persian] Link
10. Pushkar P. Role of teacher in higher education. *Int J Educ Inform Stud* 2015;5(1):25-30. Link
11. Guglielmo BJ, Edwards DJ, Franks AS, Naughton CA, Schonder KS, Stamm PL, et al. A critical appraisal of and recommenda-tions for faculty development. *Am J Pharmac Educ* 2011;75(6):122. PubMed
12. Moore JE, Pinsky MR. Faculty development for fellows: Developing and evaluating a broad-based career development course for critical care medicine trainees. *J Crit Care* 2015;30(5):1152.e1-6. PubMed
13. Bameni Moghadam M, Rafiey SR. Evaluation of teaching quality of faculty members in higher education institutions: A case study of faculty of economics at Allameh Tabataba'i University. *Educ Measure* 2017;8(29):1-22. Link
14. Akhavan Kazemi M. Higher education and stable political development; institute for research and planning in Higher education. Higher Education and Sustainable Development Conference; 2005;1:13-32. [Text in Persian] Link
15. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qual Res Psychol* 2006;3(2):77-101. Link
16. Tabarsa Gh, Hassanvand Mofrad M, Arefnejad M. Analysis and ranking factors affecting the improving educational quality with a case study in the University of Isfahan. *Sch J Interdiscip Stud Humani* 2012;4(4):51-53. [Full Text in Persian] Link

17. Mohesnzadeh, Karimi S, Adib Y, Hosseini MH. The comparison study of educational factors affecting the educational quality of human science faculty from professors and students points of view, Tabriz Islamic Azad University. *J Instr Eval* 2012;5(18):121-36. [Full in Text Persian] Link
18. Khalilian S, Rahmani F. Survey on affecting factor on agronomy Human resource of Iran. *J Agr Econom Dev* 2008;22(1):79-89. [Full in Text Persian] Link
19. Ansari Ranani Gh, Sabzi Aliabadi S. Prioritizing effective organizational factors in promoting the productivity of human resources in small industries. *J Bus Surv* 2009;7(39):49-64. [Full in Text Persian] Link
20. Yamanidouzi Sarkhabi M, Bahadori Hessari M. Comparison of some factors affecting the quality of masters courses in Shahid Beheshti & Sharif Universities. *High Educ Iran* 2008;1(1):57-80. [Full in Text Persian] Link
21. Greenberj J, Baron Robert A. Behavior in organizational. 6th ed. Prentice Hall; Inc. 1997.
22. Shahraki Pour H. Factors affecting to increase the educational quality of postgraduate Azad University courses Faculty of Educational Sciences (Roodehen branch case study). *J Manang Sys* 2012;9(34):118-24. [Full in Text Persian] Link
23. Haji Aghajani S. A comparison of comment of professor and students of Semnan medical sciences university about criteria for a good professor. *J Teb va Tazkiyeh* 2001;10(2):47-51. [Full Text in Persian] Link
24. Arnutua E, Panc L. International Conference education and psychology challenges_ teachers for the knowledge society – 3th, EPC-TKS 2015. *Procedia - Soc Behav Sci* 2015:386-92. Link
25. Zolfaghar M, Mehr Mohammadi M. Evaluation of performance quality of humane science faculty members in Payam Nour University in procedure of group problem solving classes from viewpoint of students and professors. *Train Learn Res* 2013;2(2):1-18. [Full Text in Persian] Link
26. Nasr Esfahani, Sharif M, Arizi H. Teaching Evaluation. Higher education encyclopedia. Tehran: Great Persian Encyclopedia Foundation; 2004. [Text in Persian]
27. Nagasubramani RR. Impact of modern technology in education. *J Appl Adv Res* 2018;3(1):33-35. Link
28. Soleymani S, Mosavi SY, Parirokh M. The Relationship between acceptance and usage of information and communication technology and educational and research performance of faculty members of Ferdowsi University of Mashhad in 2008-2009. *Iranian J Inform Process Manage* 2011;26(4):781-801. [Full Text in Persian] Link
29. Majdfar M. Educational technology. Tehran: Anis Publishers; 1995. [Text in Persian] Link
30. Sahami S. Student values priorities. *Soc Sci Res* 2009;2(2):157-72. [Full Text in Persian] Link
31. Ostadhasanloo H, Abdolrahimi H, Jalilzadeh H. Impact of information technology in developing and improving the quality of education. *Educ Res J* 2014;1(29):124-40. [Full in Persian] Link
32. Howaida R. The role of improving the quality of higher education in organizations. 6th International Conference of Quality Managers 2005. Tehran; 2005. [Text in Persian]